

Mourner's Kaddish: A New Interpretation

Rabbi Elie Kaunfer – kaunfer@mechonhadar.org

Dr. Eddie Scharfman Memorial Lecture 2015

Silverman Siddur, p. 161

In solemn testimony to that unbroken faith that links the generations one to another, let all who are in mourning now rise to magnify sanctify God's holy name.

The Full Kaddish

1) Exalted and sanctified be His great name
in the world which He created
according to His will
and may He rule His kingdom
in your lifetime and in your days,
and in the lifetime of all Israel
speedily and in the near future,
and say Amen.

2) May His great Name be blessed
forever and for all eternity.

3) Blessed and praised,
and glorified, and exalted and uplifted
and honored and elevated and extolled
be the Name of the Holy One, blessed is He.

קדיש שלם

(1) יתגדל ויתקדש שְׁמֵהּ רַבָּא.
בְּעֻלְמָא דִּי בְרָא
כְּרַעוּתֵהּ,
וְיִמְלִיךְ מַלְכוּתֵהּ
בְּחַיֵּינוּ וּבְיוֹמֵינוּ
וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל.
בְּעֻלְמָא וּבְזִמְנָן קָרִיב וְאִמְרוּ אָמֵן:

(2) יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ
לְעֵלָם וּלְעֵלְמֵי עֲלְמֵיָא:

(3) יְתַבְרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח,
וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא
וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל
שְׁמֵהּ דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא

4) [that is] above all the blessings and songs
praises and consolations
which we utter in the world
and say Amen.

4) לְעֵלָּא מִן כָּל בְּרָכָתָא וְשִׁירָתָא,
תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא,
דְּאִמְרִין בְּעָלְמָא,
וְאִמְרוּ אָמֵן:

[5] May there be acceptance of the prayers
and supplications of all Israel
before their Father in heaven,
and say Amen]

[5] תִּתְקַבֵּל צְלוֹתָהוֹן
וּבַעוֹתָהוֹן דְּכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל
קִדָּם אָבוּהוֹן דִּי בְּשִׁמְיָא וְאִמְרוּ אָמֵן:]

6) May there be great peace from heaven
and life for us and for all Israel
and say Amen.

6) יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמִיָּא
וְחַיִּים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל,
וְאִמְרוּ אָמֵן:

7) He who makes peace
in His high heavens
may He make peace
for us and for all Israel
and say Amen.

7) עֲשֵׂה שָׁלוֹם
בְּמִרוֹמָיו
הוּא יַעֲשֵׂה שָׁלוֹם
עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל,
וְאִמְרוּ אָמֵן:

Translation: *Metsudah Siddur*

2. Power of “Yehei Shmei”:

A. It is the Foundation of the World Babylonian Talmud Sotah 49a

... Upon what basis, then, does the world endure?
Upon the *Kedushah* of the Order and upon “**May His
great name...**” of the [public study of] *aggadah*
[rabbinic legend].

תלמוד בבלי סוכה מט.
אמר רבא: בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו,
שנאמר: בבקר “תאמר מי יתן ערב ובערב” (דברים כח:סז)
“תאמר מי יתן בקר”, הי בקר? אילימא בקר דלמחר, מי
ידע מאי הוי? אלא דחליף. ואלא עלמא אמאי קא מקיים?
אקדושה דסידרא ואיהא שמיה רבא דאגדתא, שנאמר:
“ארץ עפתי כמו אופל צלמות ולא סדרים” (איוב י:כב), הא
יש סדרים - תופיע מאופל.

B. It Nullifies Evil Judgments Babylonian Talmud Shabbat 119b

R. Yehoshua ben Levi said: “Whoever responds: ‘Amen, **May his great name be blessed**’ with all his might, the [evil] decree in judgment against him is torn up....”

תלמוד בבלי שבת קיט:

אמר רבי יהושע בן לוי: כל העונה אמן יהא שמיא רבא מברך בכל כחו - קורעין לו גזר דינו, שנאמר "בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'" (שופטים ה). מאי טעמא בפרע פרעות - משום דברכו ה'.

C. One Must Interrupt the Amidah to Say it Babylonian Talmud Berakhot 21b

They asked of him: “Should one interrupt [the *amidah*] to say ‘**May His great name be blessed**’?” Rav Dimi said: “Rabbi Yehudah and Rabbi Shimon, students of Rabbi Yohanan said: ‘One should never interrupt the *amidah*, except to say “**May His great name be blessed.**” Even if one is engaged in studying “*ma’aseh merkavah*” [mystical texts in Ezekiel], one interrupts [to say it].” But *halakhab* does not follow this opinion.

תלמוד בבלי ברכות כא:

איבעיא להו: מהו להפסיק ליהא שמו הגדול מבורך? כי אתא רב דימי אמר, רבי יהודה ורבי שמעון תלמידי דרבי יוחנן אמרי: לכל אין מפסיקין, חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך, שאפילו עוסק במעשה מרכבה - פוסק. ולית הלכתא כותיה.

3. Importance to Christianity Matthew 6:6-13

⁶But when you pray, go into your room, close the door and pray to your Father, who is unseen. Then your Father, who sees what is done in secret, will reward you. ⁷And when you pray, do not keep on babbling like pagans, for they think they will be heard because of their many words. ⁸Do not be like them, for your Father knows what you need before you ask him.

⁹“This, then, is how you should pray:

“Our Father in heaven,

hallowed be your name,

¹⁰your kingdom come,

your will be done,

on earth as it is in heaven.

¹¹Give us today our daily bread.

¹²And forgive us our debts,

as we also have forgiven our debtors.

¹³And lead us not into temptation,

but deliver us from the evil one.”

4. What are we praying for?

Ezekiel 38:18-23

¹⁸On that day, when Gog sets foot on the soil of Israel—declares the Lord god—My raging anger shall flare up.

¹⁹For I have decreed in My indignation and in My blazing wrath: On that day, a terrible earthquake shall befall the land of Israel. ²⁰The fish of the sea, the birds of the sky, the beasts of the field, all creeping things that move on the ground, and every human being on earth shall quake before Me. Mountains shall be overthrown, cliffs shall topple, and every wall shall crumble to the ground.

²¹I will then summon the sword against him throughout My mountains—declares Lord God—and every man's sword shall be turned against his brother. ²²I will punish him with pestilence and with bloodshed; and I will pour torrential rain, hailstones, and sulfurous fire upon him and his hordes and the many peoples with him.

²³Thus will I manifest My greatness and My holiness, and make Myself known in the sight of many nations. And they shall know that I am the Lord.

5. Source of “Yehei Shmei”:

A. Daniel

Daniel 2:17-20

¹⁷Then Daniel went to his house and informed his companions, Hananiah, Mishael, and Azariah, of the matter, ¹⁸that they might implore the God of Heaven for help regarding this mystery, so that Daniel and his colleagues would not be put to death together with the other wise men of Babylon.

יחזקאל לח:יח-כג

¹⁸וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּיוֹם בּוֹא גֹג עַל אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל וְנָאֵם אֲדֹנָי יִקְוֹק תַּעֲלֶה חֲמָתִי בְּאַפִּי: ¹⁹וּבִקְנֵאתִי בְּאֵשׁ עֲבַרְתִּי דְּבַרְתִּי אִם לֹא בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה רָעַשׁ גָּדוֹל עַל אֶדְמַת יִשְׂרָאֵל: ²⁰וְרָעִשׁוּ מִפְּנֵי דְגֵי הַיָּם וְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְחַיַּת הַשָּׂדֶה וְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׁ עַל הָאֲדָמָה וְכָל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וְנִהְרָסוּ הַהָרִים וְנִפְּלוּ הַמְּדִרְגּוֹת וְכָל חוֹמָה לְאַרְץ תִּפּוֹל:

²¹וְקִרְאתִי עָלָיו לְכָל הָרִי חֶרֶב וְנָאֵם אֲדֹנָי יִקְוֹק חֶרֶב אִישׁ בְּאָחִיו תִּהְיֶה: ²²וְנִשְׁפָּטְתִּי אֹתוֹ בְּדֶבֶר וּבָדָם וּגְשָׁם שׁוֹטֵף וְאֶבְנֵי אֶלְגָּבִישׁ אֲשֶׁר וְגַפְרִית אֲמָטִיר עָלָיו וְעַל אֲגָפָיו וְעַל עַמִּים רַבִּים אֲשֶׁר אִתּוֹ:

²³וְהִתְגַּדַּלְתִּי וְהִתְקַדַּשְׁתִּי וְנִודַעְתִּי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וַיֵּדְעוּ כִּי אֲנִי יִקְוֹק:

דניאל ב:יז-כ

¹⁷אֲדִין דְּנִיָּאל לְבֵיתָהּ אֲזַל וּלְחַנְנְיָה מִשְׁאֵל וְעַזְרָיָה חֲבֵרוֹהִי מִלְּתָא הוֹדַע: ¹⁸וְרַחֲמִין לְמַבְעָא מִן קֳדָם אֱלֹהֵי שְׁמִיָּא עַל רְזָה דְּנָה דִּי לֹא יִהְבְּדוּן דְּנִיָּאל וְחֲבֵרוֹהִי עִם שְׂאָר חֲכִימֵי בָבֶל:

¹⁹The mystery was then revealed to Daniel in a night vision; then Daniel blessed the God of Heaven.

אָדִין לְדִנְיָאָל בְּחֻזָּא דִּי לִילְיָא רָזָה גְּלִי אָדִין דְּנִיָּאל פֶּרֶךְ
לְאַלֶּה שְׁמִיָּא: ²⁰עֲנָה דְּנִיָּאל וְאָמַר

²⁰Daniel answered and said:

“Let the name of God be blessed forever and ever, for wisdom and power are His.”

לְהוּא שְׁמִיה דִּי אֱלֹהָא מְבָרַךְ מִן עַלְמָא וְעַד עַלְמָא דִּי חֲכָמְתָּא
וְגִבּוּרְתָּא דִּי לֵיהּ הִיא:

B. Job Job 1:20-21

²⁰Then Job arose, tore his robe, cut off his hair, and threw himself on the ground and worshiped. ²¹He said: “Naked came I out of my mother’s womb, and naked shall I return there; God has given, and God has taken away. Blessed be the name of God.

אִיּוֹב א:כ-כא
²⁰וַיָּקָם אִיּוֹב וַיִּקְרַע אֶת מְעָלוֹ וַיַּגֵּז אֶת רֹאשׁוֹ וַיִּפֹּל אֶרְצָה
וַיִּשְׁתַּחֲוֶה: ²¹וַיֹּאמֶר עָרֹם יֵצְאִי מִבֶּטֶן אִמִּי וְעָרֹם אָשׁוּב
שָׁמָּה יִקְוֶה נַתַּן וַיִּקְוֶה לָקַח יְהִי שֵׁם יְקֹוֹק מְבָרַךְ:

C. Psalms Psalm 113:1-2

¹Halleluyah! O servants of God, give praise; praise the name of God. ²Let the name of God be blessed now and forever.

תְּהִלִּים קִיג:א-ב
¹הַלְלוּ קָה הַלְלוּ עַבְדֵי יְקֹוֹק הַלְלוּ אֶת שֵׁם יְקֹוֹק:
²יְהִי שֵׁם יְקֹוֹק מְבָרַךְ מִעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

D. Midrash Babylonian Talmud Pesahim 56a

... And what is the reason we say [*Barukh Shem Kevod* following the *Shema*]? We follow the following drash of R. Shimon b. Lakish: “Yaakov called his sons and said: ‘Come together that I may tell you [what is to befall you in days to come]’ (Genesis 49:1)... [But Yaakov couldn’t see the future, and was concerned his children would stray].

תְּלִמּוּד בַּבְּלִי פֶסַחִים נו.
תְּנוּ רַבָּנִן: כִּיצַד הֵיוּ כּוֹרְכִין אֶת שְׁמֵעַ? אֹמְרִים שְׁמֵעַ יִשְׂרָאֵל
ה’ אֱלֹקֵינוּ ה’ אֶחָד וְלֹא הֵיוּ מִפְּסִיקִין, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר: מִפְּסִיקִין הֵיוּ, אֲלֵא שְׁלֵא הֵיוּ אֹמְרִים בְּרוּךְ שֵׁם
כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד. וְאֵנָּה מֵאִי טַעְמָא אִמְרִינֵן לִיהּ?
כְּדָרִישׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ, דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ:
”וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאִסְפוּ וְאִגִּידָה לָכֶם”
(בְּרַאשִׁית מ:א).

“His sons answered: ‘Listen Yisrael (=Jacob), God is our God, God is One. Just as you only have one in your heart, so too we only have one in our heart.’ At that moment, Jacob opened his mouth and said: ‘Blessed be the name of His glorious kingdom forever and ever...’”

ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמא חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו. אמרו לו בניו: שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. אמרו: כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. אמרי רבנן: היכי נעביד? נאמרוהו - לא אמרו משה רבינו, לא נאמרוהו - אמרו יעקב. התקינו שיהיו אומרים אותו בחשאי. אמר רבי יצחק, אמרי דבי רבי אמי: משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה, אם תאמר - יש לה גנאי, לא תאמר - יש לה צער. התחילו עבדיה להביא בחשאי.

E. Targum

1) Klein: Fragment-Targum of the Pentateuch, 213

עניין תרי עשרתי שיבטיא כחדא בליבא שלימ ואמרין שמע כען ישר אבונן ה' אלהן ה' חד הוא יהא שמיא רבא מברך עד לעלמי

2) Diez Macho: Neophyti I, p. 71

עניין תרין עשרתי שבטוי דיעקב כחדא בלבה שלמה ואמרין שמע מנן ישראל אבונן ה' אלהן ה' חד הוא יהא שמיא מברך לעלמי עלמין

3) Mikraot Gedolot, Targum Yerushalmi, Deut 6:4, p. 97

עניין תרי עשר שבטיא כחדא בל שלימה ואמר שמע כען ישראל אבונן ה' אלהא ה' חד עני יעקב ואמר יהי שמיא רבא מברך לעלם

6. Should we say it silently or out loud?

Tosafot Shabbat 119b

“Whoever responds: ‘Amen, May his great name be blessed’ with all his might”—The meaning is, with all his *kavannah* [intention]. Thus explains Rashi. But R. Yitzhak [the Elder] says that there it says in the Pesikta of R. Yishmael b. Elisha:... “**in a loud voice**”...

תוספות שבת קיט:

“כל העונה אמן יהא שמיא רבא בכל כחו” - פירוש בכל כוונתו וכן פירש רש”י ור”י אומר דיש בפסיקתא במעשה דר’ ישמעאל בן אלישע דקאמר התם כשישראל נכנסים לבתי כנסיות ואומרים יהא שמיא רבא מברך בקול רם מבטלים גזירות קשות

7. What is the function of “Barukh Shem Kevod?”:

A. Precursor to “Amen”

Tosefta Ta’anit 1:9-10

9. In the Temple, what would they say on fast days?
“Blessed is God, God of Israel, who is from eternity to eternity.” **But they would not say *amen* in the Temple...**

10. [The leader] would say: “Blessed is God, God of Israel, who is from eternity to eternity,” and **they would answer after him:** *Barukh Shem Kevod Malkhuto*.

B. Response on Yom Kippur

Mishnah Yoma 3:8-9

He came to his bullock, and his bullock was standing between the Ulam and the altar, its head to the south and its face to the west; and the priest stands in the east and his face is to the west, and places his two hands on it and he makes confession. And thus he would say: “O *HaShem*, I have done wrong, I have transgressed. I have sinned before You, I and my house. O *HaShem*, forgive the wrongdoings, and the transgressions, and the sins, that I have done wrong, and that I have transgressed, and that I have sinned before You, I and my house, as it is written in the Torah of Moses your servant: ‘For on this day shall atonement be made for you from all your sins, you shall be clean before the Lord’ (Leviticus 16:30).” And they answered after him: **“Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever.”**

תוספתא תענית א:ט-י

(ט) במקדש [מה הן] אומרים? ברוך [אתה] ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם [ואין] עונין אמן במקדש. מנין שאין עונין אמן במקדש? שנאמר “קומו וברכו את ה' אלקיכם” (נחמיה ט:ה) וגו'. מנין על כל ברכה וברכה ועל כל תהלה ותהלה? שנאמר “ומרוםם” (שם) על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה ועל כל תהלה ותהלה:

(י) על [הראשונה] הוא אומר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו וגו'

משנה יומא ג:ח-ט

בא לו אצל פרו ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח ראשו לדרום ופניו למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב וסומך שתי ידיו עליו ומתודה וכך היה אומר אנא השם עויתי פשעתי חטאתי לפניך אני וביתי אנא השם כפר נא לעונות ולפשעים ולחטאים שעויתי ושפשעתי ושחטאתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורת משה עבדך “כי ביום הזה יכפר עליכם” (ויקרא טז:ל) וגו' והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד:

8. God's connection to Yehei Shmei

Babylonian Talmud Berakhot 3a

A baraita teaches: “Rabbi Yosei said: One time I was walking on the path, and I entered a ruin from one of the ruins of Jerusalem in order to pray. Elijah of blessed memory came and watched the doorway until I finished my prayer.... He said to me...

“Whenever the Israelites go into the synagogues and schoolhouses and respond: **“May His great name be blessed”**, God shakes His head and says: “Happy is the king who is thus praised in His house! Woe to the father who had to banish his children, and woe to the children who had to be banished from the table of their father!””

9. Source for L'eila: Nehemiah

Nehemiah 9:1-5

¹On the twenty-fourth day of this month, the Israelites assembled, fasting, in sackcloth, and with earth upon them. ²Those of the stock of Israel separated themselves from all foreigners, and stood and confessed their sins and the iniquities of their ancestors. ³Standing in their places, they read from the scroll of the Teaching of God their God for one-fourth of the day, and for another forth they confessed and prostrated themselves before God their God. ⁴On the raised platform of the Levites stood Jeshua and Bani, Kadmiel, Shebaniah, Bunni, Sherebiah, Bani, and Chenani, and cried in a loud voice to God their God.

⁵The Levites Jeshua, Kadmiel, Bani, Hashabniah, Sherebiah, Hodiah, and Pethahiah said: “Rise, bless God your God who is from eternity to eternity: ‘May Your glorious name be blessed, exalted though it is above every blessing and praise.’”

תלמוד בבלי ברכות ג.

תניא, אמר רבי יוסי: פעם אחת הייתי מהלך בדרך, ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל. בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפילתי... ואמר לי...

בשעה שישאל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ועונין ייאה שמייה הגדול מבורך הקדוש ברוך הוא מנענע ראשו ואומר: אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

נחמיה ט:א-ה

¹וַיְבִיֹם עֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ הַזֶּה נֶאֱסָפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצוֹם וּבְשָׁקִים וְאֶדְמָה עָלֵיהֶם: ²וַיִּבְדְּלוּ זֶרַע יִשְׂרָאֵל מִכָּל בְּנֵי נֹכַר וַיַּעֲמְדוּ וַיִּתְּנוּ עַל חַטֹּאתֵיהֶם וְעֲוֹנוֹת אֲבוֹתֵיהֶם: ³וַיִּקְוּמוּ עַל עֲמָדָם וַיִּקְרְאוּ בְּסֹפֶר תּוֹרַת יְקֹנָק אֱלֹהֵיהֶם רַבְעִית הַיּוֹם וּרְבַעִית מִתּוֹדִים וּמִשְׁתַּחֲוִיִּים לִיקְנֹק אֱלֹהֵיהֶם:

⁴וַיִּקְם עַל מַעֲלֵה הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וּבְנֵי קַדְמִיָּאל שְׁבַנְיָה בְּנֵי שִׁרְבִיָּה בְּנֵי כְּנָנִי וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל אֶל יְקֹנָק אֱלֹהֵיהֶם: ⁵וַיֹּאמְרוּ הַלְוִיִּם יֵשׁוּעַ וְקַדְמִיָּאל בְּנֵי חֲשַׁבְנְיָה שִׁרְבִיָּה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פֶּתַחְיָה קוּמוּ בְּרַכּוּ אֶת יְקֹנָק אֱלֹהֵיכֶם מִן הָעוֹלָם עַד הָעוֹלָם וּבְרַכּוּ שֵׁם כְּבוֹדְךָ וּמְרוֹמָם עַל כָּל בְּרָכָה וּתְהִלָּה:

10. Mourner's Kaddish:

A. Comfort through Memory

David Wolpe, Healer of Shattered Hearts, pp. 147, 150

The concept of a God who is Himself pained by the sufferings of His children is a powerful and rich idea.... The Midrashic God mourns just as do human beings: Sitting in sackcloth, weeping, walking barefoot (Lamentations Rabbah 1:1).

Perhaps most poignantly, God reverses the famous verse in Isaiah (40:1): “Comfort, O comfort my people, says your God” / נחמו נחמו עמי to a plea that the people assuage His pain: “Comfort Me, comfort Me, O My people” נחמוני נחמוני עמי (Pesikta DeRav Kahana 16:9).

God is not only suffering, but turns to human beings as they so often turn to Him, to salve the wounds of this world.

B. Comfort through Memory

Eish Kodesh, Feb 14, 1942, trans. Nehemia Polen

Now the Jew who is tormented by his afflictions thinks that he alone suffers, as if all his personal afflictions and those of all Israel do not affect [God] above, God forbid. Scripture states, however, “In all their troubles, He was troubled” (Isaiah 63:9), and the Talmud states: When a person suffers, what does the *Shekhinah* say? “My head is too heavy for me, My arm is too heavy for Me.” Our sacred literature tells us that when a Jew is afflicted, God, blessed be He, suffers as it were much more than the person does.

It may be that since He, blessed be He, is not subject to any limitation—for which reason no conception of Him is possible in the world—therefore His suffering from Israel's troubles is also boundless. It is not merely that it would be impossible for a person to endure the experience of such great suffering, but that even to conceive of His suffering, blessed be He—to know that He, blessed be He, does suffer, to hear His voice, blessed be He: “Woe for I have destroyed My House and have exiled My children”—is impossible, because He is beyond the confines of the human.

It is only when Rabbi Yose entered one of the ruins of Jerusalem, so that his selfhood was further annihilated, and the constricted, bounded aspect of his being was further destroyed, that he heard the voice of the Blessed Holy One.

Or Zaru'a, Laws of Shabbat, #50 (12th century)

... A story: R. Akiva saw a person who was naked and black as coal. He was carrying on his head a bundle ten times normal weight, and was running like a horse.

R. Akiva commanded him to stop and said: "Why are you doing such hard work? If you are a slave, and your master is doing this to you, I will redeem you from him. And if you are poor, I will make you rich."

He said: "Please, don't delay me, perhaps those in charge of me will become angered."

[R. Akiva] said: "What is this and what do you do?"

He said: "I am dead. Every day they send me to cut down wood and they burn me with it."

[R. Akiva] said: "What was your work in the world you came from [i.e. when you were alive]?"

He said: "I was a tax collector, and I was among the leaders of the people. I would favor the rich and send the poor to their death."

[R. Akiva] said to him: "Have you heard from those in charge of you if there is a repair?"

He said: "Please, don't delay me. Perhaps those in charge of me will become angered. For I have no repair. However, I heard from them something which cannot be: If I had a son, who were to stand in the congregation and say 'Blessed is YHVH, who is blessed', and they would answer after him, 'May His great name be blessed'—immediately they would release me from punishment."

אור זרוע, ח"ב, הלכות שבת, סימן נ:

מנהגנו בארץ כנען וכן מנהג בני רינוס לאחר שיאמרו

הצבור אין כאלקינו עומד היתום ואומר קדיש

אבל בצרפת ראיתי שאינם מקפידים על כך מי שיאמר

קדיש אם נער יתום או נער שיש לו אב ואם

וכמנהגנו מסתברא משום מעשה שהיה דמעשה בר"ע.

מעשה בר' עקיבה שראה אדם אחד שהיה ערום ושחור

כפחם

והיה טוען על ראשו כטען עשרה טעונים והיה רץ כמרוצת

הסוס

גזר עליו ר' עקיבה והעמידו ואמר לאותו האיש למה אתה

עושה עבודה קשה כזאת?

אם עבד אתה ואדונך עושה לך כך אני אפדה אותך מידו

ואם עני אתה אני מעשיר אותך

א"ל בבקשה ממך (א"ל) [אל] תעכבני שמא ירגזו עלי אותם

הממונים עלי

א"ל מה זה ומה מעשיך

אמר לו אותו האיש מת הוא ובכל יום ויום שולחים אותי

לחטוב עצים ושורפין אותי בהם

וא"ל בני מה היתה מלאכתך בעולם שבאת ממנו

א"ל גבאי המס הייתי והייתי מראשי העם ונושא פנים

לעשירים והורג עניים

א"ל כלום שמעת מן הממונים עליך אם יש לך תקנה

א"ל בבקשה ממך על תעכבני שמא ירגזו עלי בעלי

פורענות שאותו האיש אין לו תקנה אלא שמעתי מהם דבר

שאינו יכול להיות שאילמלי היה לו לזה העני בן שהוא

עומד בקהל ואומר ברכו את ה' המבורך ועונין אחריו ברוך

ה' המבורך לעולם ועד או יאמר יתגדל ועונין אחריו יש"ר

מברך מיד מתירין אותו האיש מן הפורענות

“But I did not leave a son in this world. I left my wife pregnant, and I don’t know if she gave birth to a son. And who would teach him [anyway]? For I don’t have any friends in the world.”

In that moment, R. Akiva took it upon himself to go and investigate if he had a son, so that he could teach him Torah and stand him before the congregation.

[R. Akiva] said: “What is your name?”

He said: “Akiva.”

“And the name of your wife?”

“Shushniba.”

“And the name of your city?”

“Laodicea.”

Immediately, R. Akiva felt a great sorrow and went and asked after this person.

When he came to that place, he asked after him.

They said: “The bones of that wicked one should be silent.”

He asked after his wife. They said: “May her memory be erased from the world.”

He asked after his son. They said: “He is uncircumcised. Even the *mitzvah* of circumcision we didn’t do.”

Immediately R. Akiva took him, circumcised him, and sat him before him. He didn’t receive Torah until R. Akiva fasted for forty days.

A heavenly voice emerged and said: “R. Akiva! Go and teach him.”

ואתו איש לא הניח בן בעולם ועזב אשתו מעוברת וא”י אם
תלד זכר מי מלמדו שאין לאותו האיש אהוב בעולם

באותה שעה קיבל עליו ר”ע לילך ולחפש אם הוליד בן כדי
שילמדו תורה ויעמידו לפני הצבור

א”ל מה שמך
א”ל עקיבה.
ושום אנתתך?
א”ל שושניבא
ושום קרתך?
א”ל לודקיא
מיד נצטער ר”ע צער גדול והלך ושאל עליו
כיון שבא לאותו מקום שאל עליו
א”ל ישתחקו עצמותיו של אותו הרשע

שאל על אשתו
א”ל ימחה זכרה מן העולם
שאל על הבן אמרו הרי ערל הוא אפי’ מצות מילה לא
עסקנו

מיד נטלו ר”ע ומלו והושיבו לפניו ולא היה מקבל תורה עד
שישב עליו מ’ יום בתענית

יצתה בת קול ואמרה לו ר’ עקיבה לך ולמד לו

He went and taught him Torah, *keri'at Shema*, and the *Amidah*, and grace after meals. He stood him before the congregation, and said: "Blessed is YHVH, the blessed." The congregation answered: "Blessed is YHVH, the blessed, forever," until "*Yitgadal*, may His great name..."

At that moment, they immediately released him from punishment.

Immediately he came to R. Akiva in a dream and said: "May it be God's will that your mind be at ease in Gan Eden, for you saved me from the punishment of hell."

Immediately R. Akiva said: "YHVH, Your name is forever, Your mention is from generation to generation..."

הלך ולמדו תורה וק"ש וי"ח ברכות וברכת המזון והעמידו לפני הקהל ואמר ברכו את ה' המבורך וענו הקהל ברוך ה' המבורך לעולם ועד יתגדל יהא שמיא רבא

באותה שעה מיד התירו המת מן הפרעניות

מיד בא לר"ע בחלום ואמר יהר"מ ה' שתנוח דעתך בגן עדן שהצלת אותי מדינה של גיהנם

מיד פתח ר"ע ואמר יהי שמך ה' לעולם ה' זכרך לדור ודור וכן מצא מורי ה"ר אלעזר מוורמזא דתנא דבי אליהו רבא דקטן האומר יתגדל מציל אביו מן הפורענות:

ספר אבודרהם - הקדיש ופירושו: וזהו פירוש הקדיש שלם: "יתגדל ויתקדש" ע"ש (יחזקאל לח, כג) "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'" האמור במלחמות גוג, שאז יתגדל שמו של הקב"ה כמו שנאמר (עובדיה כא) "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו" וכו', וכתוב בתריה (זכריה יד, ד) "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

"בחייכון וביומיכון

> ובחיי ריש גלותא /

ובחיי רב אביתר הכהן ראש ישיבה /

ובחיי רבנו משה בן מימון /

ובחיי הנציב העליון סיר הרברט סמואל <

ובחיי דכל בית ישראל".